

יח י' וירא אליו יהוה באלני ממרא * ואתגלי ליה יי במישרי ממרא

לקט בהיר

רש"י

(א) ההכרח הוא שלא מנינו כאן שום דיבור ואמירה שבשצילה נגלה אליו (חזקוני), ואין לומר שהאמירה היא ויאמר ה' זעקת קדום וכו' אלא שהפסיק שאברהם ביקש אל נא תעבור וכו', והמתין לו הקב"ה, זה אינו, שא"כ מאמר וה' אמר המכסה וכו' היה צריך להיות קודם וירא (ג"א), ועוד נבואה של זעקת קדום הימה כשלוה המלאכים ולא נא'הו (ב"ב), ומדאמר הכתוב תיבת אליו ולא אמר אל אברהם כדקא יאות להתחלת הענין ש"מ שהתגלות זאת מקושר ומחובר לפי מילה שבסוף פרשה שלפניה (רא"ם), ומדלא אמר וירא ה' אליו כנהוג בכל מקום, ודאי שכוונתו להדגיש תיבת אליו ולומר שהתגלות הימה אליו לנרבו לבקרו ולרפאותו (אודה"ח): (ב) ולא אמר לבקרו, כי טעם ביקור חולים הוא כדי שיראה בלערו ויבקש עליו רחמים, וזה לא שייך כאן, אלא ללמד לדורות (מ"ל): (ג) לא ראינו הכרח לזה מן הכתוב, אלא הסברה כן נותנת, שהגם שהסכנה היא יותר ב' ימים ראשונים ובפרט ביום א', מ"מ ביום ג' נחלה ונחלש כל הגוף ומרגיש בלער יותר, והציקור הוא משום נער וכאז החולה לא משום סכנתו, משא"כ חילול שבת הותר משום סכנה ולא משום נער (ג"א), או אפשר שזה"ל לא ראה רש"י בדברי רבי חמא שום הכרח לא מן הכתוב ולא מן הסברה, אלא קבלה הימה בידו, ולזה מביא רש"י דבר בשם אומריו מה שאין דרכו לעשות כן (מ"ל), ולפי"ז צריכים אנו לומר שמילתו היה צנו"ו בניסן והציקור היה ביום י"ז בו, ומה שאמר לו כעת חיה לכו איום שעמדו בו, אלא כעת חיה מיום הבשורה (רא"ם): (ד) אבל ענר ואשכול יעזוהו שלא למול (ב"ד), ואין זה אומר שכל ענמו בשביל שממרא אמר לו כן, לא כן הוא, אלא שאל ענתם לידע חיזה מהם אזהרו באמת (רא"ם), או כדי שלא יאמרו שעשה הדבר בלא ישוב הדעת שהקב"ה נרצבו והממו כמו שמנינו בעקידה (ג"א), או אפשר שאשע"ה היה לבו חלול בקרבו והיה מחאה להסמה כדי שיטול שער, וענר ואשכול הבינו כוונתו ורצו לזכותו כי צדיקים גמורים היו, אבל ממרא לא ראה

אור החיים

(יח) וירא אליו ה'. יש לדעת למה שינה ה' בהקדים הרואה"ן קודם הגרחה שהתחיל לדבר ביום שהיה לו לומר וירא ה' אליו, וכמו כן מנינו שדבר בכל המקומות הקודמות (לך י"ב ז') וירא ה' אל אברהם וגוי' לזרעו וגוי', וירא ה' אל וגוי' חני אל שדי (שם י"ז ח'). קוד צריך לדעת מה נאמר לאברהם בנבואה זו. ורז"ל אמרו (צ"מ פ"ו) כי זה לבקרו מכאז מילתו, אלא שלא הזכיר רמז לדבר זה בצתוב. ונראה כי כוונת הכתוב הוא שזה להודיע שהשרה ה' שכינתו עליו ונעשה מרכבה לשכינה, וחמלא שאלו ז"ל (צ"ר מ"ז) האצות מרכבה לשכינה. והוא אומר וירא אליו ה' שגילה ה' שכינתו אליו, וזהו הקדים תיבת אליו

אור בהיר

(א) שהוא אברהם. כלומר, תיבת אליו. (ב) הוא הקב"ה, שהתחיל בו באומר וירא. וקושיא זו כפולה היא. שחן ממה שזרעו הדיבור הוא לומר קודם מי שנראה, שהלא ממנו ומחיל הסיפור. חן מזה הלא התחיל בו ועליו לגמור בו, ולא להפסיק בין וירא ובין ה'. (ג) פי' בתמידות. (ד) פי' מאמר שעבד תיבת אליו ממקומו וסמכו לתיבת וירא, הראה בזה שרצונו להדגיש. (ה) פי' השינוי מראה שלא בא רק לספר שנגלה אליו, שמאמר שאלו אליו, הלא כבר נאמר הסיפור, ומה שאמר עוד תיבת ה' בא לספר

והוא יתב בה
 חליו* בחלקי
 בקש לעמוד ה
 סימן לבניך שג
 יושבין, שנאמר
 ביה: פתח ה
 ויכניסם צביתו
 חמה מנרחיקה
 שינוי ונחמאות - עליו
 וזה בנין אב לכל
 גורם לזכות זה
 פירושו שהיה יושב
 ואם היה בין הק
 דאיתנהו לתרוויי
 וכדי שלא יהיה
 נאלצו ובחליו, לכן
 היה בדבר לומר
 נכון, אלא כמו ש
 הדיינים בשעת ה
 בהשראת שכינתי
 נדיינים, וגם לשון
 סיפר זאת שבשני
 ומפני זה ישב שם
 מזה, אלא ודאי כ
 צריך לומר, שמע
 שלימה, וזה הו
 ולא אמר וירא
 מהראיה אליו
 וזהו הקדים ה'
 היה נשמע א
 שחכיר תיבת ה'
 פי' לאורכו של
 שאלו ז"ל לב
 עוד דבר, שאופן הו
 נימול ספר אות יו"
 לגיהנם, אלא ועמך

וירא אליו ה' באין ממרא - מחאג ה'נניח וגישתה קצת
 גמיון

והוא יתב פתרע משקנא במיחם והוא ישב פתחיהאהל פתחם היום:

רש"י

לקב בהיר

אליו* בחלקו" (תנח" - ב"ר מ"ב ה') י"ב כתיב" בקש לעמוד אל" הקב"ה שב ואני לעמוד, ואתה סימן לזניך שעתיד אני להחיל"ב" בעדת הדיינין והן יושבין, שנאמר (תהי"פ"ט) אלהים נלצ בעדת אל (תנח" - ב"ה): פתח האהל. לראות אם יש עובר וש"ב" ויכניסם צדיקו (ב"ה): בחם היום. ה' הוליא הקב"ה חמה מנרתיקה" שלא להעריחו באורחים (תנח" - ב"מ שינוי נוסחאות * עליו.

וזה בנין אב לכל התגלות שהיו כולם בחלקו, אלא שהמתין הכתוב מלספר זאת עד שעמ המילה כדי שגדע שדבר המילה היה גורם לזכות זה (בא"י): (ו) פי' הקרי הוא יושב וכתיב חסר א"כ הוא יושב, והנה אם היה צין הקרי וצין הכתיב יושב פירושו שהיה יושב כלומר רגיל היה לישיב פתח הבית, ופשוט הוא שכשראה מלך מלכי המלכים עומד עליו שעמד לכבודו, ואם היה צין הקרי וצין הכתיב יושב פירושו שאז בשעה המדובר כשנגלה עליו הקב"ה יושב ולא עמד לכבודו, אבל השתא דאיתנהו לתרווייהו האיך אפשר לקיים שניהם, אם לא שתאמר חד על הרצון ומד על המעשה, שהקב"ה ז"ה לו שב (רא"ם), וכדי שלא יהיה קשה הלא אמרינן במו"ק כ"ו ע"ב ופסקו רמב"ם ושו"ע שאין אומרים לאכל ולחולה שב שמשמע שישב באצלו ובחליו, לכן הוסיף לומר ואני לעמוד פי' לגבי עמידה שלי אני אומר לך שב (מ"ל), ואומר ואתה סימן וכו' ר"ל זורך היה בדבר לומר שב משום פועל דמיוני (צל"ד): (ז) אין הפי' כמו ב' בני אדם א' יושב וא' עומד, אפילו דרך משל אינו נכון, אלא כמו שהיה כאן שבשכר הכנת זריזות אה"ע"ה היה הקב"ה עומד עליו פי' היתה לו השראת השכינה, כמו כן הדיינים בשעת המשפט שרואים לעמוד פי' דנו באימה ובכבוד ראש מפני פחד מלא כל הארץ כבודו, אז אני לעמוד עליהם בהשראת שכינתי ובקיימתא דשמיא (בא"י), וכן הוא בלימוד מורה ובכל מורה ומורה, אלא משום שפסוק בתהלים נאמר בדיינים, וגם לשון ישיבה שייך בדיינים נקט דיינים (בר"א): (ח) דאל"כ למה ישב שם, ואם מעשה שהיה כן היה והכתוב סיפר זאת שבשביל זה ראה המלאכים ורץ, למה כחם היום, אלא ודאי דבר אחד הוא שמשני חוס היום לא היו אורחים באים ומפני זה ישב שם (רא"ם): (ט) מאי כחוס (גמרא), פי' למה בכ"ף, שאם לומר שאינו בדיוק אלא קרוב לו מה יאל לנו מזה, אלא ודאי כאותו יום ה'דוע שנאמר (מלאכי ג') כי הנה היום בא זוער כחנור (רא"ם): אבל פשוטו פשוט הוא, ואין צריך לומר, שמעשה זה היה כשהיום חס ביותר, והוא באמצע היום שהוא שש שעות כדאיתא בברכות כ"ו: (י) כאילו היה

אור החיים

שלימה, חב הודיענו הכתוב באומר וירא אליו ה' ולא אמר וירא ה' אליו שנתכוין לומר כי מה שהגיע מהרואה אליו הוא כל בחינת הו"ה שם הנכבד ולא הקדים אליו ואחר כך הזכיר המושג מה שלא היה נשמע אם היה מקדים להזכיר השם קודם שזכיר חיבת אליו ודו"ק. עוד יראה לומר וירא אליו פי' לזכרו של אברהם בא האלהים, וכאן רמז מה שאמר ז"ל לבקרו. ח"ל רבותיו במסכת מליעא

אור בהיר

עוד דבר, שאוסף ההתגלות היה ה', וכן בדרך הג'. וממליט דברי הוה"ק הם: אני קל ש"ד"י, בשמי הקדוש יש ג' אותיות, וכל עוד שלא נימול חסר אות י"ד, ואין ניכר בו רק ש"ד, אבל התהלך לפני צממות מילה, ואז והיה חמים, ולא יסלוט בו עוד "שד" וכו' ולא נחית לגיהנם, אלא ועמך כולם נדיקים לעולם ירשו ארץ. (ו) וזה הבחינה כמו בדרך הא', שגממה שהקדים חיבת אליו ראה להדיגשו.

תרגום יונתן

מִיכָה וְרֵמָא
 יְהוָה: וּבַמָּה אֶקְדֵם יְהוָה אֲכַף לְאֱלֹהֵי
 מְרוֹם הָאֶקְדַּמְנוּ בְּעוֹלוֹת בְּעִגְלִים בְּנֵי
 שָׁנָה: וְהִירְצָה יְהוָה בְּאַלְפֵי אֵילִים
 בְּרִבְבוֹת נַחְלֵי שֶׁמֶן הָאֵתָן בְּכוּרֵי פִשְׁעֵי
 פְּרֵי בְטָנֵי חֲטָאת נִפְשֵׁי: הַהֲגִיד לְךָ אָדָם
 מִה־טוֹב וּמִה־יְהוָה דּוֹרֵשׁ מִמֶּךָ כִּי אִם־

אתעבידא לכוּן מְיִשֵּׁר
 שְׁטִין עַד בֵּית גִּלְגָּלָא
 דְּבִיל לְמִידַע וְכוּתָא דִּי:
 וּבַמָּה אֶפְלַח קְדָם יְיָ
 אֲשֶׁתְּעַבֵּד לְאֱלֹהָא
 דְּשִׁכְנַתִּיהָ בְּשָׁמַי מְרוֹמָא
 הָאֶפְלַח קְדַמֹּהִי בְּעִלְוִין
 בְּעִגְלִין בְּנֵי שָׁנָא:
 וְהִתְרַעֵי יְיָ בְּאַלְפֵי
 דְּכָרִין בְּרִבְבוֹת נַחְלִין

דְּמִשַׁח הָאֵתָן בּוֹכְרֵי חֲלָף חוֹכֵי חֲבוּב מַעֲי חֲלָף חֲטָאֵי נִפְשֵׁי: חֵיִתְחַוָּה לְךָ אֲנָשָׁא מַה
 טַב וּמַה יְיָ תִּבְעֵ מִמֶּךָ אֱלֹהִין לְמַעַבְדֵּךָ דִּין דְּקִשּׁוּמ וּלְמַרְחָם גְּמִילוּת חֲסֵדָא וְהוּוּ צְנִיעַ

(1) אַכְּף. אֵהִיָּה כְּפוֹף: (2) נַחְלֵי שֶׁמֶן. לְמַנְחוֹת: הָאֵתָן בְּכוּרֵי. קִרְבָּן לְפִשְׁעֵי: (ח) הֲגִיד הַקְּבִ"ה לְךָ אָדָם
 מִה־טוֹב. לֵךְ לַעֲשׂוֹת:

מצודת דוד

(1) בַּמָּה אֶקְדֵם ה'. הוּא מֵאִמֵּר הַנְּבִיא בְּשֵׁם יִשְׂרָאֵל
 לֹמַר, הִנֵּה בֵּאת הַרְבֵּה טוֹבָה. עֲשִׂית עִמָּדִי, וּבַמָּה
 אֶתְרַצֶּה לְכוּא לִפְנֵי ה'. וּבַמָּה אֵהִיָּה כְּפוֹף וּמוֹכְנַע
 לְאֱלֹהֵי מְרוֹם, רוֹצֵה לֹמַר מֵהוּ הַתְּשׁוּרָה שֶׁאֵבִיא לּוֹ:
 הָאֶקְדַּמְנוּ. וְכִי אֲבוּא לִפְנֵי בְּעוֹלוֹת מִן הָעִגְלִים בְּנֵי
 שָׁנָתָם, שֶׁהֵם הַיּוֹתֵר טוֹבִים וְנִבְחָרִים. וְכֵאֵילִין יֵאמְרוּ וְכִי צִרִיךְ הוּא לְהַקְרִיבוֹת וְכִי תוֹעֵלַת יֵשׁ לּוֹ בְּהֵם:
 (2) הִירְצָה. וְכִי יִרְצֶה ה' בְּכִמְהָ אֵילִים לְקַרְבָּנוֹת, וּבְרִבְבוֹת נַחְלֵי שֶׁמֶן לְצַקֵּת עַל הַמְּנַחֹת: הָאֵתָן. וְכִי
 אֵתָן לּוֹ בְּכוּרֵי לְקַרְבָּן עַל כִּי מַחֵל פִּשְׁעֵי, וְכִי אֵתָן פְּרֵי בְטָנֵי מִיתֵר בְּנֵי עַל כִּי כִיפֵר חֲטָאת נִפְשֵׁי. וְכֵאֵילִין
 יִשְׁאַלוּ, אִם כֵּן מֵהוּ הַגְּמוּל שֶׁאֲעֲשֶׂה לּוֹ: (ח) הֲגִיד לְךָ אָדָם. כֵּאֵילִין הַנְּבִיא מְשִׁיב, אֵתָה בֵּן אָדָם, הִנֵּה מֵאֵז
 הֲגִיד לְךָ ה' מַה טוֹב בְּעִינָיו, וּמֵהוּ הַדְּבַר אֲשֶׁר הוּא דוֹרֵשׁ וְשׁוֹאֵל מִמֶּךָ: כִּי אִם. רוֹצֵה לֹמַר אֵין שׁוּם דְּבַר,
 כִּי אִם לַעֲשׂוֹת מִשְׁפֵּט וְלֵאחֹבֵב אֵת הַצְּדָק וְלִלְכַת עִם אֱלֹהֶיךָ כְּדִרְכֵי מִצְוֹתָי בְּצַנְעָה לֹא בְּפִרְסוּם רַב וְלֵהֲתִיֵּהֵר:

מצודת ציון

(1) אֶקְדֵם. אֲבוּא לִפְנֵי. וְכִן וְלֹא יִקְדַּמְנָה מִגֵּן (יִשְׁעֵה ט' ל'ג):
 אֶכְּף. מִלְּשׁוֹן כְּפִיפָה וְהַכְּנַעָה: (2) הִירְצָה. מִלְּשׁוֹן רְצִיָּה:
 בְּרִבְבוֹת. רַבְבָּה הוּא עֶשְׂרֵת אֲלָפִים: פְּרֵי בְטָנֵי. הֵם
 הַבָּנִים:

רד"ק

פִּשְׁעֵי. אוֹ שֶׁמָּא לֹא יִרְצֶה בְּמַנְחוֹת וּבַהֲמוֹת, אֲלֹא בְּמֵי
 שְׁחָבִיב עֲלֵי מִבְּנֵי, וְהוּא בְּכוּרֵי, שֶׁאֵתָנְנוּ לּוֹ לְמַנְחָה
 כְּעֹבֵר פִּשְׁעֵי, שֶׁיִּכְפְּרוּנוּ לִי בַּהֲעוֹלוֹתֵי אוֹתוֹ לִפְנֵי.
 וְכַפֵּל הַעֲוִין כַּמְלוֹת שׁוֹנוֹת, וְאִמַר פְּרֵי בְטָנֵי חֲטָאת
 נִפְשֵׁי, כְּלוֹמַר אִם אֵתָן פְּרֵי בְטָנֵי כְּעֹבֵר חֲטָאת נִפְשֵׁי.
 וְתִרְגַּם יוֹנָתָן פְּרֵי בְטָנֵי חָבִיב מַעֲי, כְּלוֹמַר הָאֵהוּב
 וְהַחֲבִיב שְׂבָבֵי: (ח) הֲגִיד לְךָ אָדָם מַה טוֹב. זֶהוּ
 מַעֲנֵה עַל הַשְּׁאֵלָה, אִמַר אֵין חֲפְצֵי בְּעוֹלוֹת כִּי אִם
 בְּעֲשׂוֹת הַטוֹב, כְּמוֹ שֶׁאִמַר שְׁמוּאֵל הַנְּבִיא הִנֵּה שְׁמוּעַ

לְכוּן מְיִשֵּׁר שְׁטִין עַד בֵּית גִּלְגָּלָא: (1) בַּמָּה אֶקְדֵם
 ה'. אִם יֵאמֹר אֶחָד מִכֶּם בְּאִיזוֹ מַנְחָה אֶקְדֵם אֵת ה'
 שִׁירְצָה בָּהּ, וּבַמָּה אֶכְּף לּוֹ: הָאֶקְדַּמְנוּ בְּעוֹלוֹת
 וּבְעִגְלִים. פִּירוּשׁ וַיְהִי הָעוֹלוֹת עִגְלִים בְּנֵי שָׁנָה
 טוֹבִים וְנִבְחָרִים: אֶכְּף. שְׂרָשׁוּ כְּפוֹף, וְהוּא מִבְּנֵי
 גִּפְעֵל: (2) הִירְצָה. זָכַר הַנְּבִחָרִים בְּמִין הַבֶּשֶׂר לְאֶכּוֹל,
 וְאִמַר עוֹד שְׁמָא יִרְצֶה כְּרוּב הַמְּנַחֵה, וְהוּא מַה שֶׁאִמַר
 בְּאַלְפֵי אֵילִים בְּרִבְבוֹת נַחְלֵי שֶׁמֶן, וְזֶה עַל דֶּרֶךְ הַפְּלָגָה
 כְּמוֹ נְהַרֵי נַחְלֵי רִבְשׁ וְחֵמָאָה (אֵיִיב כ' י'): הָאֵתָן בְּכוּרֵי

מדרשי חז"ל

נִשְׂאָר מִשׁוֹנְאֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׂרִיד וּפְלִיט. (בְּרֻכּוֹת ז').
 (ח) הֲגִיד לְךָ אָדָם מַה טוֹב וּגוֹי. מֵאֵי דְכַתִּיב הֲגִיד לְךָ
 אָדָם מַה טוֹב וּגוֹי. "עֲשׂוֹת מִשְׁפֵּט" זֶה הַדִּין, "וְיִאֲהַבְתָּ
 חֲסֵד" זֶה גְּמִילוֹת חֲסִדִים, "וְהִצַּנַּע לֵכַת עִם אֱלֹהֶיךָ" זֶה

דְּקָאֵמַר לְהוּ נְבִיא יִשְׂרָאֵל, עֲמִי זָכַר נָא מַה יַעֲיֵן בְּלֶק
 מֶלֶךְ מוֹאֵב וּגוֹי. מֵאֵי לְמַעַן דַּעַת צְדָקוֹת ה', אִיִּר אֲלַעְזוּ:
 אִמַר לְהֵם הַקְּבִ"ה לְיִשְׂרָאֵל דַּעוּ כְּמַה צְדָקוֹת עֲשִׂיתִי עִמְכֶם,
 וְהִצַּנַּע לְכַת עִם אֱלֹהֶיךָ לֹא

תן
 אמרית
 עבדת
 קשיא
 אסחיד
 אפיקוד
 ומבית
 פרקוד
 תלתא
 ה עמי
 א גבורה

זכר כג (ס)
 השמים
 נמי טונמי
 ל וכשמי

גונים, והם
 קללך בעת
 יוצה לומר
 כאומר עם
 ידעת. כל

ז ושלחית
 , ומה ענה
 זן השמים
 זאתם שם,
 החוטאים
 מה עשה
 נ כיבשה:
 זבלה ומפי
 עשה עמך
 אתעבידא

חד מחמשת
 מנה בשעה,
 ז שעה חוץ
 השתא דעת
 אלא מלמד

עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד וְהִצַּנֵּעַ לֶכֶת
 עַם-אֱלֹהֶיךָ: ט קוֹל יְהוָה לְעִיר יִקְרָא
 וְתוֹשִׁיָה יִרְאֶה שְׂמֵךְ שָׁמְעוּ מִפֶּה וּמִי
 דְחַלְתָּא לְהִלְכָא דְאֱלֹהִי: ט קל וּבִיָּיא דִּי
 עַל קַרְתָּא מְכָלָן וּמְלַפִּיָּא
 דְחַלְזוֹן לְשִׁמְאָא שְׁמַע

רש"י

והצנע לבת. תרגם יונתן הו' לנוע למיכה נחלמה לאלהך. דער אחר והצנע לבת, לא כמדת הקב"ה מדת נצר ודם, מדת נצר ודם אדם מבייש את חברו ונא לפייסו ואומר לו איני מחלטה לך עד שיצאו פלוני ופלוני שצויתני לפניכם, אבל הקב"ה אין חפץ אלא שישוב אליו ציון עזמו: (ט) קול ה' לעיר יקרא. קל נביא דה' על קרתא מכלן, מכזיון להס משונה: ותושיה יראה שמוך.

מצודת דוד

(ט) קול ה' לעיר יקרא. הנה קול ה' קורא להעיר המיוחדת היא ירושלים, אליה יקרא לעורר אנשיה לתשובה: ותושיה יראה שמוך. רוצה לומר הקול ההוא בא על ידי איש תושיה הרואה את שמוך ומתבונן כך, הוא הנביא המתבונן בשם ה': שמעו מטה. וכה יאמר, שמעו המטה המוכן להכות, רוצה לומר הבינו גודל הפורעניות המוכן עליכם ומי הוא

רד"ק

מזבח טוב (ש"א טו כב): עשות משפט. יכלול כל המצות שבין אדם לחברו כמו נזקי ממון ודברים אחרים, גם העריות בכלל, שנאמר (ויקרא יח ד) את משפטי תעשו וכתוב אחריו (פסוק ז) ערות אביך וערות אמה וגו': ואהבת חסד. הוא גמילות חסדים, ויעשה יותר מן הראוי לו: והצנע לבת עם אלהיך. הוא יחוד האל יתברך, ואהבתו ככל לבבו ובכל נפשו, ואמר והצנע, כי הדבר הזה מסור ללב והוא דבר צניעות. ויונתן תרגם והו' צנוע להלכא בדחלתא דה'. ורז"ל (מכות כה) פירשו כי עשות משפט אלו הדינים, אהבת חסד זו גמילות חסדים, והצנע לבת עם אלהיך זה הוצאת המת והכנסת כלה, הרי דברים ק"ו, ומה דברים שאין דרכן לעשותם בצנעה אמרה תורה והצנע לבת, דברים שדרכן לעשותם בצנעה על אחת כמה וכמה: (ט) קול ה' לעיר יקרא. קול ה' הוא דבר הנביא, כי בשם ה' הוא מתנבא: לעיר. כמשמעו, כלומר לבני העיר

מדרשי חז"ל

הוצאת המת והכנסת כלה לחופה, והלא דברים ק"ו, ומה דברים שדרכן לעשותן בפרהסיא אמרה תורה הצנע לבת, דברים שדרכן לעשותן בצנעה על אחת כמה וכמה. (סוכה מט:)

ותושיה קורא להס הנביא אשר רואה את שמוך, אשר נואן לב להתבונן ולראות דרכיך. ותושיה, מוסב על מקרא שלמעלה הימנו: שמעו מטה ומי יעדה. הטו אוןן ושמעו מטה הפורענות אשר חרדה אתכם, שהנביאים מתריס צכס, ושמעו מי הוא אשר ייעד אותם הפורענות, אם יכולת בידו לקיים מה שגזר. ויונתן לא כן תרגם: (ותושיה יראה שמוך. מכלן שכל מי שאומר בכל יום מקרא

מצודת ציון

(ח) והצנע. מלשון צניעות והסתור: (ט) ותושיה. רוצה לומר ואיש תושיה. כמו ואני תפלה (פסלים קט ד) והראוי איש תפלה, ותושיה הוא ענין חכמת התורה, והוא מלשון יש. כי ישנה לעולם ולא תשוב לאין כיתור הדברים. וכן יצפון לישרים תושיה (משל כו ז): יראה. מלשון ראייה:

המייעד אותה, הלא ה' שהיכולת בידו. וכאומר הנה

קורא להם לשוב כתשובה, והעיר הוא ירושלם או שומרון. ויש מפרשים לעיר כמו להעיר, כלומר להעיר אותה לתשובה: ותושיה יראה שמוך. ואיש תושיה, וכן ואני תפלה (תהלים קט ד) ואני איש תפלה. אמר הנביא כשאני קורא דבריך בתוך העיר, מי שהוא איש חכמה ביניהם, הוא לבדו יראה בתוך לבבו את שמוך הנכבד, וכי ראוי להכנע מפניו. כשהנביא מזכיר שמו ומזכיר את דברו, ושאר האנשים לא יחושו והוא איש תושיה, אומר להם: שמעו מטה. כלומר מטה הפורענות, ואמר שמעו כמה קשה גזרה זו: ומי יעדה. ושמעו מי יעד זאת הגזרה להביאה, כי מי שיעדה יוכל להביאה כמו שיעדה, כי היכולת בידו. והיא יעדה כנוי לגזרה שהיא כמשל מטה, שהיא מטה כמו המטה המכה. ותושיה שם לחכמה, ושרשו ישה מענין יש, כי אין בעולם השפל דבר עומד אלא היא, לפיכך נקראת תושיה, שעומדת בישותה לעולם. יעדה, הזמינה לבא,

מְלַכָּא וְשִׁלְמוֹנָא וְשִׁמְאָא
 עֲמָא דְאַרְעָא: יְעוֹ
 הָאִית בֵּית רְשִׁיעַ
 אוֹצְרוֹן דְרִשְׁעַ וּמְכִי
 דְשִׁקְרַא מִיתִין לֹב
 יֵא תִזְבֹּן בְּמִזְבֵּן דְרִשְׁ
 וּבְכִים דְבִיָּה מְתִקִין
 רְבִרְבִין וְדַעֲדַק
 יב דַּעֲתִירָאָה מְלָן אוֹצְרַ

המתחיל ומסיים כמו שמת מלילו מגיהנס: (י) עזן אוצרות רשע. ה"א שהיא ממוה. וכן פירושו הוא, האש כמו היש, ונדב

מצודת יעדה. ענין הזמנה וקביעות (י) האש. כמו היש. וכן אם רשע, כמו בבית: ואיפת. ובחשות, ואמר בדרך שאלה זעם וכעס: (יא) האוכה. המאזנים: ובכיס. אמתחת

רוצה לומר ראו אם עדיי ברוך הוא: (יא) האוכה. אמצא זכות במאזני הרע עדיין העון שמור אצלינו בפיהם. כי הלשון היא ו

כמו ואם לבנו ייעדנה (ש יעדו (ש"ב כ ה): (י) עוד כמו היש עוד, כמו רשיעא, וה"א האש פת האיש אשר כמוני יברו המסרה ב' פתחין חד המתרגם פירוש כן, ראו רשע, ופירוש עוד עדיין ראו כי לא פנו אל קו תמצאו בבית רשע אז ביי"ת השמוש כמו בבי יב (יא) והדומים להם. כלומר ראו אם יש בבי שב מרשעו מפני קול ה' איפת רוזן תמצאו בבי

5

ספר
נועם מגדים
וכבוד התורה

חלק ראשון
בראשית

מפתח כללי
על כל החמשה חלקים

פרשת וירא

76

ואני בעניי הצנתי (ב) שכוונת אברהם אבינו
הקדוש החסיד האוהב הנאמן והאמיני
ה' לחכמה רבה ועצומה, והוא כדי להצניע
ולתכנסות ולהסתתר בגודל חסידותו
וקדושתו והצנתי מפני שאר העולם. לזה
כלך בחכמה להתייעץ עם האנשים האלה
השלימים אתו אם יעשה אם לא, למען
יראה יקרה להם כי עדיין אינו מאמין גמור
ואוהב אמיתי. (ג) ואף שיפול עליהם יוציא
מהשבתו אל הפועל, אם מאמרו לעשות אזי
צודאי תקטן בעיניהם העשי' כי על פי
ענה עשאו והכסמה ולא מלכו לרצ הצנתי,

יח) א. וירא אליו ה' כו'. (ה) הנראה לפרש
מקרא קודש הלזה בדרך נחמד ונפלא
בחכמה ומוסר. הנה אמרו רז"ל שנגלה אליו
באלוני ממרא הוא שהשיאו ענה על המילה
יעיין שם במדרש וצילקוט וצחוספתא צוה"ק
באורך וכו' קצת ברש"י. וכבר צווחו צי'
קמאי דקשה מאד להצין הדבר על קדוש
ומנוסה כאברהם אבינו בענה ישאל על דבר
ה' אם לעשות אם לא, ובפרט מענין כו'
אנשים בלתי חסידים, וכל הנאמר צוה הכל
דבר שפתיים ודברים שאין בהם עיקר ועטם
למשכיל ומעיין צאמת:

תדרש נועם

שפתים, והם דברים שאין בהם טעם ועיקר,
למי שהוא משכיל ומעיין באמת בזה.

(ב) והנה אני בעניי הבינותי שכוונת
אברהם אבינו הקדוש והחסיד והאוהב
האמיתי, ה' בזה מחמת חכמה רבה וגדולה
ועצומה שבו, והוא כדי להצניע את עצמו
ולתכנסות ולהסתתר על ידי זה מפני בני
שאר העולם, שלא להראות את גודל
חסידותו וקדושתו וגודל אהבתו להשי"ת,
על כן ולזה עשה בחכמה, והלך והתייעץ עם
האנשים האלה אשר הם שלמים אתו,
ולשאל את דעתם האם יעשה את מצות
הבורא אם לא, למען אשר יראה ויתראה
להם, אשר הוא עדיין אינו מאמין גמור
ואינו אוהב ה' אמיתי, שהרי הוא עודנו
מוטל בספק אם לקיים מצות ה' או לא.

יח) א. (ה) וירא אליו ה' באלוני ממרא
והוא יושב פתח האהל כחום היום, הנראה
לפרש מקרא קודש הלזה בדרך נחמד ונפלא
וחכמה ומוסר, דהנה אמרו רז"ל שעל כן
נגלה לו הקב"ה באלוני ממרא, לפי שממרא
נתן לו עצה על המילה, יעיין שם במדרש
(כ"ד מ"ב ח') ובילקוט (לך לך ע"ג) ובזוהר
הקדוש בתוספתא (וירא צה:) באורך, והובא
קצת מזה גם ברשיז"ל, וכבר צווחו בו
הקדמונים שהוא דבר קשה מאוד להבין
אותו כפשוטו על אברהם אבינו הקדוש
והמנוסה בכמה נסיונות, וכי היאך אפשר
שהי' לו שום ספק, עד שבשביל זה הי'
שואל בעצה אם לעשות דבר ה' או לא,
ובפרט עוד שישאל העצה מענין אשכול
וממרא, שהם אנשים בלתי חסידים, וכי
יולד על דעות ויטרידו וינאטו לנעמה וירא

ו מלוח
או, לא
הכחוצ
ז קיים
זיל כי
לישבו

הוציא

צדקה,

ק"כ).

י שני

אברם

צריך

היינו

ניבה

אוהב

הרע

את

פשו,

אז

נריך

ורים

קנו]

(ז) וגם אם יאמרו צלחי לעשות ועל כל זה הוא יעשה, על כל פנים יאמרו שבתחלה ה' הדבר שקול אצלו ועדיין אינו במדריגה של אהבה בצירור אחר שלבו הלך הנה והנה בדבר, וכל זה עשה בעבור הקטין עלמו כי בהתפרסם זקת האדם יצא קצת מהגאות שלבו, והארכנו קצת מזה צפוסק צמחזה לאמר אל תירא כו', עיין שם והבין:

ויתכן כי (ס) ממרא הבין כוונת הצדיק לזה יעשהו לפי דרכו הטוב לו יותר להקטנה וענוה, (ו) ועל זה ירמוז הכתוב מים עמוקים ענה כו', כי לכאורה מה עמוקות יש בדבר שנבון צו האדם ולריך ענה, אמנם ירמוז על הדבר האמור כי הענה שנעל הצרכים אצלו מצעלי צריחו ה' צו חכמה רבה, ומים עמוקים כן הענה גדול

תדרש נועים

מחשבתו אל הפועל לעשות כדבר ה' ולקיים את מצות המילה בכל אופן שיהי, אבל תמיד יהי לו להועיל מה שיתיעץ עמהם בכל אופן שיפול עצתם, שעל ידי כן יוכל להתכסות ולהסתתר ולהיות נשאר במדת הענוה האמיתית, כי אם אמור יאמרו לו לעשות כדבר ה', אזי בוודאי יהא קטן בעיני העולם מעלת עשייתו מצות המילה, שהרי יראו שלא עשה אותה מלכו לרוב אהבתו את בוראו תיכף כאשר נצטווה, ועשה אותה רק על פי עצת ידידיו, ועל פי ההסכמה של אנשי שלומיו, ולקח עצה בתחלה על הדבר, אם לעשות אותה אם לא.

ידי כן יוכל להשאר צדקתו מכוסה ונסתר מבני האדם במדת ענותנותו, והנה כל זה עשה אברהם אבינו בעבור להקטין מעלת עצמו בפני העולם, לפי שעל ידי שיתפרסם צדקת האדם הצדיק, על ידי זה יוכל לבא בלבו קצת ממת הגיאות וההתנשאות, והארכנו קצת מזה בהכתוב "במחזה לאמר אל תירא" וכו' (לך לך ע' לד), יעיין שם והבין.

(ה) ויתכן כי ממרא הבין כוונת אברהם הצדיק, וירד לסוף דעתו, ועל כן ולזה יעץ לו לאברהם לפי דרכו של אברהם, העצה אשר היא יותר טובה לאברהם לענין ההקטנה והענוה, כי כאמור יותר מועיל לו לאברהם לענותנותו אם יאמרו ויעצוהו לאברהם לקיים את מצות ה', שאז יהא נראה בפני העולם שעשה את מצות ה' רק לפי העצה של אוהביו, ולא מדעת עצמו, ויוכל על ידי כן להסתתר בפני כל העולם ככל אות נפשו הטהורה.

(ו) ועל זה ירמוז הכתוב (משלי כ, ה) מים עמוקים ענה בלב איש, ואיש תבונה ידלנה, דלכאורה אינו מובן מהו העמקות שיש בדבר שנבון בו האדם ואינו יכול ליתן עצה לנפשו, דצריך שידלנה האיש תבונות הנותן העצה, הלא זה השואל העצה הוא מגלה כל סתרי לבבו בשעה ששואל

(ז) אבל גם אם יאמרו לו כל האנשים האלה שלא לעשות את מצות ה' הזו, כאשר באמת אמרו ענר ואשכול, והוא עם כל זה לא ישמע בקולם, רק יעשה את מצות ה', גם אז יהי לו להועיל מה שהלך להתייעץ עמהם, כי על כל פנים יאמרו שאיננה גדולה כל כך אהבתו לבוראו, שהרי בתחלה הי' גם אצלו הדבר שקול אם לעשות כדבר ה' או לא לעשות, והראי' שהרי הלך להתייעץ בדבר, ורק אחרי כן נתיישב בלבו לשמוע בקול ה', וממילא איננו עדיין במדריגה הברורה של אוהב ה' האמיתי, מאחר שאנו רואים שלבו הלך הנה והנה, ושהי' מסופק בהדבר אם לעשות את דבר ה' או לא, ועל

חכמה שלבו איש צנוט חכונת ידלנה הוא ממ מרגניחא ליעלו לפי הכתוב כי גילוי שפ הרץ אשכונ וחס דכל ובמדרש הנעלם (ח) צאלווי צו

העצה. אמנם נוכל על הדבר האמור פ ונטל אברהם מבעי חכמה רבה וגדולה, העצה בגודל חכמו בנטילת העצה הזו, העצה לפי שבכל או להועיל תמיד להתו האדם.

(ז) אבל מסייב ידלנה" ודרשו זאת ה' איש התבונה, של אברהם אבינו בשאילת העצה, וי המרגניתא ליתן לאו לפי דרכו של אברו כי על ידי עצתו אשר אברהם עשה בעצת ממרא, ולא והנה זהו גם כן ו כי הנה עיקר גילוי כמאמר הכתוב (ישע

(ח) והנה במ לפי דרכו תיבת הכתוב (יחזקאל י, י שהכוננה הוא הא

חכמה בלב איש צנועית ענה זו, (ז) ואיש חזונה ידלנה הוא ממרא שחזין ככוונה ודלה מרגניתא ליעלו לפי דרכו, וזכו יחי' פירוש הכחוש כי גילוי שכינה עיקרה היא לענוי ארץ אשכון ואת דכא:

ובמדרש הנעלם (ח) פירש לפי דרכו חיצת צאלוני בחוקפו כמו אילי הארץ

חיזוק ותוקף יע"ש. וכן נאמר גם אנו לדרכינו וירא אליו ה' כסיבת אלנוי ממרא חיזוקו של ממרא שחיזקו ותוקפו על הדבר שימול את עצמו, על ידי זה זכה שנראה אליו ה'. (ט) וכעטס כי והוא יושב פתח האהל שחזיק עצמו כאלו אינו רק צפתה ובתחלה של האהל הוא האור והקדושה, על דרך ומשה יקח את האהל שפירש רש"י ז"ל

תדרש נועם

העצה. אמנם נוכל לומר כי ירמוז הכתוב על הדבר האמור פה, והוא העצה ששאל ונטל אברהם מבעלי בריתו, כי הי' בו חכמה רבה וגדולה, וכמים עמוקים כן הי' העצה בגודל חכמה בלב האיש אברהם בנטילת העצה הזו, כי כאמור על כן נטל העצה לפי שבכל אופן שיאמרו לו, יהי' לו להועיל תמיד להתכסות על ידי זה מבני האדם.

יעיין שם, וכן נאמר ונפרש גם אנחנו את הכתוב "וירא אליו ה' באלוני ממרא" הכוונה שנתראה אליו ה' מסיבת חיזוקו של ממרא, היינו על ידי שממרא חיזק ותיקף את אברהם אבינו שימול את עצמו, על ידי זה הי' יכול אברהם אבינו להשאר בענוה, ועל ידי זה זכה אברהם שנראה אליו ה', כי כאמור הקב"ה שוכן את עניו, ומתגלה להם.

(ז) אבל מסיים הכתוב, "ואיש תבונה ידלנה" ודרשו זאת על ממרא, הכוונה שהוא הי' איש התבונה, שהבין וירד לסוף דעתו של אברהם אבינו, והבין עומק כוונתו בשאילת העצה, ועל כן דלה לו ממרא המרגניתא ליתן לאברהם עצה היותר מועיל לפי דרכו של אברהם אבינו להשאר בענוה, כי על ידי עצתו של ממרא יוכלו לתלות, אשר אברהם עשה את מצות ה' לפי ששמע בעצת ממרא, ולא לגודל אהבתו את ה'. והנה זהו גם כן הפירוש של הכתוב כאן, כי הנה עיקר גילוי השכינה היא לענוי ארץ, כמאמר הכתוב (ישע"ו, ט) אשכון ואת דכא.

(ע) ומפרש הכתוב הטעם שממרא הי' הגורם לזה והיאך הי' האופן שגרם ממרא גילוי השכינה לאבינו אברהם, על זה אומר הכתוב "והוא יושב פתח האהל" ותיבת "אהל" יתכן לפרש לשון אור על דרך שעל הכתוב (שמות לג, ז) ומשה יקח את האהל פירשיו"ל (שבת פח.) שהוא לשון אור, מלשון הכתוב (איוב כט, ג) בהלו נרו עלי ראשי, עיין שם, היינו שעל ידי שממרא נתן לו עצה על המילה, על ידי זה גרם שאברהם אבינו יחזיק את עצמו, כאלו איננו עדיין רק בהפתח של האור הקדושה, כי כאמור אהל הוא לשון אור, ואף והגם שבאמת לא הי' כן, כי אברהם אבינו הי' כבר בגודל התלהבות וחמימות של הקדושה, והי' אז "כחום היום" היינו שכבר הי' אז בגודל החמימות של הקדושה והאורה, אבל אברהם אבינו החזיק את עצמו שהוא עורנו בהפתח

י"ק לזה יוחר כחחוז י"ח מה וזרין י העלה י"ו צו צגולה

ונסתה כל זה מעלת תפרסם ל לבא שאות, לאמר והבן. כוונת על כן של טובה כי תגותו ז את זעולם ז של ל ידי אות

כ, ה) זכונה ומקות יכול האיש העצה

שכחם כהלו נרו עיין שם, אף שבאמת הי' צגודל התלכדות כחום היום, (ו) וגם יום שם הקדושה על דרך שכתבו באמירת רז"ל אני מעורר השחר, ועל דרך אמרם במדרש לאור יום מעשיהם של צדיקים, והבן היטב היטב אז יבקע כשחר אורך ותמלא נחת ואור בדבריו אלה, כנ"ל לפי עניות דעתי: L

או יאמר והוא (כ) יושב פתח האהל כו', דהנה הקשו המפרשים דאברהם אבינו שקיים כל התורה כולה עד שלא

תדרש נועם

ובכניסה של האור והקדושה, וכל זה גרם לו ממרא בעצתו לפי דרכו ורצונו של אברהם אבינו.

(י) וגם יתכן לפרש דתיבת "יום" הוא רמו על שם הקדושה, על דרך שכתבו לפרש מאמר חז"ל (תנחומא בהעלותך י') שאמר דוד אני מעורר השחר, שהכוונה הוא שאני מעורר הקדושה, וגם על דרך שעל הכתוב (בראשית א, ה) ויקרא אלוקים לאור יום דרשו חז"ל (ב"ר ג' ח') אלו מעשיהן של צדיקים, הרי שתיבת יום מורה על מעשיהם של צדיקים ועל הקדושה, ועל כן אמר הכתוב "והוא יושב פתח האהל" היינו שאברהם אבינו חשב בעצמו שהוא יושב רק בפתח והכניסה של האהל והאור והקדושה, אבל באמת כבר הי' במדריגה "כחום היום", היינו שכבר הי' בהתלהבות הקדושה ובחמימות כמעשיהם של צדיקים שנקרא יום, והבן היטב (ישעי' נח, ח) אז יבקע כשחר אורך, ותמצא נחת ואור בדבריו האלה, כנ"ל לפי עניות דעתי:

(ב) (כ) או יאמר והוא יושב פתח האהל כחום היום, דהנה ידוע קושית המפרשים על

יתנה מדוע לא קיים גם מצות מילה קודם שהי' דבר ה' אליו יע"ש. וגם יש להעיר גם אם הי' אהו אחזק טעם להמתין על הדיבור, יקשה על ה' אדונינו למה לא לומר לו מקודם, ואיחר הדיבור של חכה עד היות אברהם אבינו בן ז"ע שנה והלא דבר הוא, (ג) ובעניינותו אמרנו דכוונה רצה וחכמה עזומה השכיל אברהם אבינו הראשון בדבר וה' הסכים עמו, ומצורף לזה נצין אמרי קדוש צוה"ק צהאי פרשתא צפסוק עת הזמיר הגיע על מילה דאברהם

אברהם אבינו שאמרו עליו (יומא כח): שקיים את כל התורה כולה עד שלא ניתנה, אם כן מדוע לא קיים גם מצות המילה קודם שהי' דבר ה' אליו, לצוות אותו על מצות המילה, יעיין שם, וגם יש עוד להעיר ולדקדק, שגם אם נאמר שהי' אתו עמו עם אברהם איזה טעם להמתין על הדיבור והציווי של מצות מילה, כמו שאמרו הטעם שרצה שיהי' בבחינת מצווה ועושה, וכדומה טעמים אחרים בהדבר, אבל אם כן יקשה על ה' אדונינו, למה לא הקדים לצוות את אברהם על מצות המילה, ומדוע איחר את הדיבור של חיבה הזו, לצוות אותו על מצות המילה, והמתין עם המצוה הזו עד שהי' אברהם בן תשעים ותשע שנה, הלא דבר הוא.

(ג) והנה בעניינותו אמרנו לתרץ, אשר אברהם אבינו, שהוא הי' הראשון בדבר מצות המילה, השכיל בכוונה גדולה ורבה ועצומה להמתין עד עת זקנתו, ועל כן הסכים ה' גם כן עמו, ולא צוה אותו עד עת זקנתו המצוה הזו, ואגב ומצורף לזה נבין גם כן אמרי קדוש בהזוהר הקדוש בפרשתינו (צ"ו), שבהכתוב (שה"ש ב, יב) עת הזמיר הגיע, דרשו

אבינו יע"ש, ומאי עת הוא:

והנראה עם (מ) אמר אגרא, וכאמרי זונות נכפיי' לירן ונקצו שאלמרו הוא אור רב המנלח והמתגבר על וחילו, על ידי זה לפי אור הקדושה, (ו) והדצו בדברי רב נכוראי סבא

שהכוונה הוא על זמן אברהם אבינו, כי זמיר שם, אשר צריך להבין המילה, הלא כל יומא ומה נשתנה עכשיו ע יותר משאר עתים וזמ

(מ) והנראה לפני פ"ה מכ"ב) לפום צערו שהוא יותר מצטער, ו לקיים מצות ה' כן יג חז"ל (ע"ז יו.) שאמרו ה בדרך שתולף על פו יכופו את יצרם ויקבלו השכר שרצו לקבל א הי' כוונתם כפשוטו, ו אל תהיו כעבד לקבל פרס, אלא כוונו שיהי' להם, שעל יד גדול ורב מהקדושה, והמתגבר על יצרו, תוקפו וחילו וכוחו ע זוכה שיהי' חופף על ונצחונו.

(נ) והרבר הזו

מֵאָרֶץ מִצְרַיִם: כִּי וַיִּלְכְּוּ וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים
 אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָהֶם אֱלֹהִים אֲשֶׁר
 לֹא יִדְעוּם וְלֹא חָלַק לָהֶם: כִּי וַיַּחֲרֹאֲפָה
 יְהוָה בְּאֶרֶץ הַהוּא לְהַבְיֵא עָלֶיהָ אֶת־
 כָּל־הַקְּלָלָה הַפְּתוּבָה בַּסֵּפֶר הַזֶּה:
 כִּי וַיִּתְּשֵׁם יְהוָה מֵעַל אַדְמַתָּם בְּאֶפֶס
 וּבַחֲמָה וּבְקֶצֶף גְּדוֹל וַיִּשְׁלַכְם אֶל־אֶרֶץ
 אַחֲרַת כַּיּוֹם הַזֶּה: כִּי הַנִּסְתָּרֹת לִיהוָה →
 אֱלֹהֵינוּ וְהַנִּגְלֹת לָנוּ וְלִבְנֵינוּ עַד־עוֹלָם

דְּמִצְרַיִם: כִּי וַאֲזָלוּ וּפְלָחוּ קְטָמֵעוֹת
 עִמָּמָא וּסְגִידוּ קְהוֹן דְּחָלְזוּ דִּי קָא
 יִדְעִינוּ וְקָא אוֹמְרִיא קְהוֹן: כִּי וְחִקְקָה
 רְגִזָא רַבִּי בְּאֶרְעָא הַהוּא לְאִיתְּמָה
 עֲלֶיהָ יְת כַּף קְטָמִיא דְּכַתִּיבִין
 בַּסֵּפֶרָא דְּרִינִי: כִּי וּמִקְטָלִינוּ יְיָ מֵעַל
 אֶרְעֵהוּן בְּרִגְזוֹ וּבְחִמְתָּא וּבְחִקְוֹף
 רִגְזוֹ וַאֲגָלְנוּ קְאֶרְעָא אַחֲרֵי כִּי־מָא
 הִרְדִּין: כִּי דְּמִטְמָרוּ קְדָם יְיָ אֶלְהֵנָא
 וּדְמִגְלָנוּ קָנָא וְלִבְנָנָא עַד עַלְמֵס

לקט בהיר

רש"י

(כח) לא ידעום. לא ידעו זהם גבורת אלהותיהם: «הוה» שיך על הנושא שהוא הספר: (לה) שאם עבדו
 ולא חלק להם. לא נתנסו⁽¹⁾ לחלקם (יו"ב ע - פס"ו), והגם שאפשר היה לומר לא ידעום עד
 ואונקלוס חרגם ולא אוטיבא להון, לא הכיבו להם עמה, וכמו (לעיל י"ג ז') אשר לא ידעם אהה ואבוהין אבל
 שום עובדיהם, ולשון לא חלק, אותה אלוה שבהרו להם חיצת אלהים המיותר (שהיה לו לומר ויעבדו אלהים אחרים
 לא חלק להם שום נחלה ושום חלק: ויתשם דו). אשר לא ידעום מכריח לומר שפירושו אלהים לא ידעום
 כחרגומו ועלוליו⁽²⁾, וכן ירמ' י"ב י"ד) הכני נותשם זהם שום כח וגבורה שראוי לעבוד אותם (ב"ב), וחזק מזה
 מעל אדמחם: (כח) הנסתרות לה' אלהינו. ואם הכרחו לומר כן, שאין צוה שום גנאי לעבוד אלהים חדש אם

הוא באמת אלהים חו"ש (סה"ד), וזה נכון בעיני, שגם אם צפ' ראה צהכרה לומר כן אשר לא ידעם אהה ואבוהין, פירושו
 אדרכה שידעו אותה ואעפ"כ רחוקה ומעבד תהעבדו אותה משום שלא ידעו זה שום גבורת אלהות, וזהו הגנאי שכתב שם
 רבינו שעוצת מה שמסרו לך אבוהין שהוא גלל מוסרתה ולא אלהים, ורבינו שלא פירשו שם, משום שפשוט הוא ואין צורך,
 וכאן אומרו משום שמועם בפשוט הכחוש אלהים לא ידעום וכמו שאמרנו בשם הרמב"ן הק', ופשוט שכן דעת האונקלוס
 באומרו דחלל די לא ידעונו (בד"א): (לו) ו"ל מדרש לקט טוב (פסיקתא ווערתא) ולא חלק להם אבל לאומות העולם
 חלקם שנאמר (דבר' ד') אשר חלק ה' אותם לכל העמים עכ"ל, וא"כ יהיה פי' הכחוש ולא חלק (הקב"ה אותם) להם
 (לישראל), ועיין שם בפ' ואחזקן שמיאן רבינו לפרש כמשמעותו הפשוט שנתן הקב"ה את כח השמים להאומות כדי לעבדם,
 אלא מפרשו בנ' פירושים אחרים (עיי"ש) אשר לא שייכים כאן במה שלפנינו, ואפשר שכוונת רבינו לפרשו כאן כמו שפירשו
 הרמב"ן הק' ולא חלקם ה' אלהי אבותם להם שלא נתן אותם שרים על ישראל כאשר שמש על האומות עכ"ל: (לז) מביא
 דעת האונקלוס, משום שלפי פירושו הראשון חסר מן הכחוש ב' חיצות כנ"ל שהיל"ל ולא חלק ה' אותם להם, והאונקלוס
 לבדו לא די רבינו שהיל"ל ולא "חלקו" להם בלשון רבים שהרי הכחוש מדבר מאלהים רבים וישתמו, להם" אשר לא
 "ידעום", לזה הביא דרך הראשון שחיצת חלק שיך על הקב"ה (מ"ל): (לח) פי' ורקן והשליקן, וחסר הנו"ן שנלע

אור החיים

כח. הנסתרות וגו' והנגלות. פירושו היא שהנסתרות לא יתחייבו זהם אבל הנגלות קיומו
 חשובת ישראל למשה, וקבלו עליהם הערבות, ואומרו ולבנינו עד עולם⁽¹⁾

אור בהיר

(ב) היל"ל למעלה לעבדך צדקת ה' על הנגלות, ולא הוצרך לומר כל הפסוק הזה. (ג) וחזק מדרכינו אין לו שחר לדבר זה, בניס

א
א
א
א
א
א
א
א
א
א
א

ל
ר
ו
ו
ז
ז
ז
ז
ז
ז
ז

ע
ז
ז
ז
ז
ז
ז

לעשות את כל דברי התורה הזאת:
רביעי שני כשהן מחוברין ל א והיה כייבאו
עליך כל דברי האלה הנברכה

רש"י

תאמרו מה צדינו לעשות...
על הכרורי היחיד שנאמר...
ואחר כך (כ"ה) וראו את מכות הארץ...

לקט בהיר

כמשפטו מחמת קשוי המצטא (ראב"ע):
זאת חקר מן הכתוב ושאר צנה ומונן מעצמו
(רא"ם): מן פירש"י הנקודה ליעדתך...

אור דרז"ה

והקללה נמשכת עם מאמר אשר נחתי לפיך
שלא תחריב, ולא הייתי יודע שחוזר מאמר והיה גם
על הקללה... עוד הלכתי ואראה מה נעמה חיבת
הקודש אשר תבצ אלכינו אותנו...

אור בהיר

עד עולם מאן דכר שמיה.
נפרשה זו ונפרשה חבוא, אבל למה לזיין אותו...
תחמק עוונתו והוכשר לדבק באלקים חיים.

יהבית גרמך
עממא די אני
ב ותחוב קד
ותקבל קמימו
מפקדך יומא
קדך ובכך
אלהך ית שברי

עליהם את
ערכים זה לזה
שבותך.
למדו מכאן
צורה גלוהם
שהוא ישוב עמו
שינוי נטחאות בעצמו

והצרכה לשון

הברכה
בשמועה
שנמאכו צעונו
פניו זלנז
כאומרו והשבו
ה' שזחם, וי
כיון שדבר הכ
היה לו לומר
כי בא להעיר

בט ונצרכה את
נפרשה זו הוא ע
והכרת.
רבים, ועמה צ' ה
הגויס.
בט

זה השער לד'
צדיקים יבואו בו

על
התורה וליקוטי אמרים

מאמרים וחידושים נפלאים, נחמדים ונהדרים,
בדרך פרדס נאמרים, כוזהר הרקיע מזהירים,
ביראת ד' מדריכים, ובכל מיני מטעמים ערוכים,

יצאו מפה קודש הקדשים רבינו הקדוש כו' לו דומיה תהלה
אדונינו מורינו ורבינו

הרב מוהר"ר **צבי הירש שפירא** זצלה"ה זי"ע
אב"ד דק"ק מונקאטש והגליל יע"א

בעל המחבר ס' דרכי תשובה על יורה דעה, באר לחי ראי על תיקוני זוהר הקדוש,
שו"ת צבי תפארת, דרכי אמונה על חנוכה.

ירושלים עיה"ק תוכב"א
חודש כסלו, ה'תש"ס

ולא הוי נהמא דכסופא. אבל הלילה אם מקלקלים ואין עושיין רצונו של מקום ואין מגיע להם במדת הדין, הגם שניתן להם בחסד, על כל פנים הוי מאן דאכיל דלאו דיליה וכו' כנוכר.

ו"ש (ההלים טו, ב) אלקי"ם יחננו ויברכנו יאר פני"ו, היינו שיהיה הארת פנים לנו כביכול אליו יתברך שמו שלא נהיה בהית לאסתכולי באפיה, כשנהיה בכלל צדיקים יא"ר, נהיה בבחינת באים ונוטלים בזרוע שמגיע לנו גם מצד שם אלקים מרת הדין כנוכר.

ו"ש יעקב אבינו (לקמן כה , כ-כא) אם יהיה אלקי"ם עמדי, היינו שאהיה בבחינת צדיק שמגיע לי מצד מרת אלקים (מרת הדין), או ושכתי בשלום, אותיות מלכו"ש סוד החשמל הוא אורות הפנים ש"ע נהורין, שגימטריא ש"ע, כידוע בכונת מלביש ערומים וכן בכמה מקומות, שאוכל לאסתכולי באפיה כביכול, ושלא אוכל נהמא דכסופא.

ו"ש את האלקים התהלך נח, שהיה בא ונטל בזרוע במדת הדין גם כן כיון שהיה צדיק. אבל בבני דורו נאמר ותשחת הארץ לפני האלקים, שקלקלו מעשיהם ועל ידי זה לא יכלו לראות אורות הפנים שאכלו לאו דידהו. יהי רצון שנהיה מעושי רצונו, ולא נייעול בכסיפא ויגיע לנו מצד מרת הדין שפע רב ברוב רחמיו וחסדיו:

(ו, ט) צדיק תמים היה בדורותיו. פירש רש"י יש דורשין לשבח ויש דורשין לגנאי, אלו היה בדורו של אברהם וכו'. היינו בדורו היו כתות יש דורשין מעשיו לשבח, ויש דורשין לגנאי שאינו כלום ושאלו היה בדורו של אברהם וכו', ושהוא אינו כדאי להוכיחם, כמבואר במדרש רבה (בראשית רבה פ"ל, ז) וכו'.

שהוכיחם וכיון אותו כנוכר לעיל. והגם שהיו דורשין מעשיו לגנאי, הוא לא נסוג אחור מלהיות צדיק תמיד בדורותיו, וכנוכר לעיל:

ד (ו, ט) נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלקים התהלך נח. ראיתי מקשים דהוה ליה למימר את האלקים הלך נח, ולשון התהלך הוא כמו פועל יוצא לאחרים (ועיין בספר ברית אברהם מה שכתב בזה). והנה כדיוק הזה יש לדקדק גם כן בפרשה שלאחר זה (לקמן ז, א) כמה שאמר השם יתברך לאברהם אבינו התהלך לפני והיה תמים, שאמר גם כן בלשון התהלך כנוכר. וכן יש לדקדק בפירוש רש"י (בפרשת שופטים) על הכתוב (דברים יח, יג) תמים תהיה עם ה' אלקיך, התהלך עמו בתמימות, מדוע לא כתיב לך עמו בתמימות.

ויש לומר על פי דברי אאמו"ר וצללה"ה בדברי המדרש רבה פרשה זו (בראשית רבה פ"ל, ה) לא היה צריך קרא למימר אלא אלה תולדות נח שם, אלא נייחא ליה נייחא לעולם, נייחא לאבות נייחא לבנים, נייחא לעליונים נייחא לתחתונים, נייחא בעולם הזה, נייחא בעולם הבא, עד כאן לשון המדרש.

וכתב לפרשו על פי דברי הגאון הקדוש מה"ר שלום מבעלזא וצ"ל על הכתוב (דברים כג, כח) הנסתרות לה' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם, דהנה יש עובד השם יתברך אשר מלכד שמחשבותיו ורעיונותיו הם מקומרים ביחודים ודביקות להשם יתברך באהבה ויראה, ועובד השם יתברך בדיבור ובמעשה בנסתר, עוד עושה בנגלה בפועל ומעשה, עוסק בתורה ועבודה ותפלה שהוא נראה גם לבני אדם. ויש עובד השם יתברך, שעוסק בתורה ובמצות רק בצניעא שמהרהר הכל בלבו באהבה ויראה ודביקות להשם יתברך ועוסק בתורה ובמצות

בנסתר, ומבחוץ אין נראה לכני אדם עבודתו ותורתו כלל. והנה זה הצדיק שעוסק רק במחשבה בנסתר אין מגיע הטובה להעולם, שכני אדם הרואים אותו אין למדים ממעשיו לעבוד השם יתברך, וכן בניו וביתו אחריו לא ידעו איך לעבוד את ה' ללמוד ממנו. אבל מי שעסקו בפשטות לעבוד השם יתברך גם בנגלה בדיבור ומעשה אשר מהכרח לעשות בין אנשים מגיע הטובה גם להעולם לבניו ודורות הבאים אחריו. וזהו הנסתרות, (מי שעוסק בעבודת השם יתברך רק בנסתר), לה' אלקינו, (מגיע המעלה רק לה' אלקינו. אבל) והנגלות, (מי שעוסק גם בנגלות העבודה בדבור ומעשה מה שההכרח לעשות גם בפני הרואים כנוכר, יגיע המעלה גם) לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת, (היינו לבניו ולדורות אחריו ללמוד ממעשיו לעשות את כל דברי התורה), עד כאן תורף דבריו הקדושים.

והנה י"ל אלה תולדות נח איש צדיק תמים היה בדורותיו, שהוא צדיק גם בדורותיו, שגם עבודה שמוכרח להיות נראה גם לבני דורו גם כן אינו מונע מלעשותה, שטובתו גם לדורותיו שילמדו צדקתו בני דורו והבאים אחריהם, עליו נאמר נח נח ב' פעמים. וזהו דברי המדרש שהוא נייחא ליה וניחא לעולם, שמגיע הטובה לו לתיקון נפשו, וגם נייחא לעולם שילמדו מצדקתו ומעשיו הטובים. נייחא לעליונים נייחא לתחתונים, שאור תורתו ועבודתו מאיר בעולמות עליונים בשמי מרום, וגם בתחתונים מגיע טובתו שיעשו גם המה כמעשיו הטובים. נייחא בעולם הזה נייחא בעולם הבא, שאור צדקתו היא בעולם הזה

ובעולם הבא כנוכר. אבל את האלקים התהלך נח, מי שאינו בדיבור ומעשה מה שמוכרח שיראו בני אדם רק לפני האלקים בעבודת נסתר בלבד. על זה אמר קרא נח, היינו רק נח פעם אחת שהוא נייחא לעליונים. על זה אמר הכתוב אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו, היינו שאיך יזכה הצדיק נח שיהיו תולדות גם כן נח, באם הוא איש צדיק תמים בדורותיו, דהיינו עובד ה' הן בסתר והן בגלוי, עד כאן תוכן דברות קדשו של אאמו"ר וצללה"ה.

ובזה יובן מה שכתוב לשון התהלך, כמו לשון פועל יוצא לאחרים, דהיינו שעל ידי שהיה צדיק תמים בדורותיו התהלך לאחרים ללמוד ממעשיו הטובים. וכן באברהם אבינו כתיב התהלך לפני, כי זה היה מדתו ללמוד לאחרים ולהודיעם מציאת השם יתברך ועבודתו. וכן מה שפירש רש"י כנוכר בפסוק תמים תהיה עם ה' אלקיך, התהלך עמו בתמימות, היינו להודיע לאחרים גם כן דרך תמימות לעבודת השם יתברך ואמונתו כאמור

L : (א)

(ו, ט) * **בשבת** פרשת נח (ג' חשוון) סיפר לי חסיד אחד בשם חותני זקני הרב הקדוש מדזיקוב וצללה"ה, שהיום יומא דהלולא דיליה זי"ע ועכ"י, שפירש הפסוק (תהלים טו, ג) אלקים יחגנו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה, כי השם אלקים הוא דין (עין זוח"ג סב, א שערי אורה שער א), רק המתקה דיליה הוא האותיות הקודמים אכרט"ם. וזהו אנו מבקשים אפילו זה השם אלקים, יחגנו ויברכנו. והאיך

(א) א"ה. הגם שנדפס כבר זה בתפארת בנים על הגדה של פסח מכל מקום בשביל דבר שנתחדש ונסף בזה על כן הצגתי גם פה:

יהיה זה, יאר פניו. לו וימתקו הדיני הקדושים.

ובביאור הענין נרו בפרי עי שהאותיות הקודם רחמים, ואותיות ה הדינים, על כן בי ק"ב, ה) הושיענו אל ביקש בשם הוי"ה לדעתי כן הוא, כי שלא ינקו מהשפע, יהיה להם שליטה, כל טוב. על כן אלקים, כי זה השם הקודמים הוא ו המאוחרים הוא נג הושיענו עם כל הקודמים והמאוחר

וזהו י"ל גם כן כע היה חשש של ברכה ברכיא סגיא נשפע הדיבורי נבו בפיו הקדוש לומר ו וגו', שיהיה לך ו הקודמים ימשיכו ל והאותיות המאוחר לקליפות שבל יהיו ולינק מהברכות. נג אם יהיה אלקי"ו הג"ל, שיהיה עמו הקודמים והמאוחר ונתן לי לחם לאו והאותיות המאוחר

זה השער לדי
צדיקים יבואו בו

על
המועדים

מאמרים וחידושים נפלאים, נחמדים ונהדרים,
בדרך פרדם נאמרים, כזוהר הרקיע מזהירים,
ביראת ד' מדריכים, ובכל מיני מטעמים ערוכים,

יצאו מפה קודש הקדשים רבינו הקדוש כו' לו דומיה תהלה
אדונינו מורינו ורבינו

הרב מוהר"ר **צבי הירש שפירא** זצלה"ה זי"ע
אב"ד דק"ק מונקאטש והגליל יע"א

בעל המחבר ס' דרכי תשובה על יורה דעה, באר לחי ראי על חיקוני זוהר הקדוש,
שו"ת צבי תפארת, דרכי אמונה על חנוכה.

ירושלים עיה"ק תובכ"א
חודש כסלו, ה'תש"ס

רחמי השם יתברך עלינו בשביל שכינתו כנוכר. וזה ויוציאנו ה' אלקינו משם ביד הזקה וזרוע נמויה, היינו מה שחשף ה' את זרוע קדשו כנוכר לעיל.

וזה הענין מה שאנו אומרים (תהלים קמה, טו) פותח את יריך ומשביע לכל חי רצון, והיינו כי רבי שמעון בן אלעזר אומר בש"ס (קדושין פב, א) אלא שהרעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי. ולפי האמור היינו כי על ידי שהרעותי את מעשי הוכרחה השכינה להמליץ בעדינו שאין אנו נקראים בנים למקום רק עבדים כנוכר לעיל, והלא קיימא לן בש"ס (גיטין יב, א) בעבד שיכול הרב לומר לעבדו עשה עמי ואיני זנך, ועל כרחך על ידי שהרעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי שאמר ה' עשה עמי ואיני זנך. וזה שאנו מבקשים פותח את יריך, היינו הקב"ה יעורר כח התפילין שלו כביכול אשר שם כתוב ומי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו, שאנו נקראים בנים של מקום, ועל ידי זה ממילא מגיע לנו פרנסה ואין על פי התורה שהקב"ה יאמר לנו עשה עמי ואיני זנך.

וזהו שאנו נותנים שבה והודיה לשמו יתברך ממצרים נאלתנו ה' אלקינו ומבית עבדים פדיתנו, והיינו שזה היה משום שחשף ה' את זרוע קדשו להוציאנו משם כדי שלא נהיה נקראים עבדים, וכל זמן שהיינו במצרים היינו נקראים עבדים, ועל כן ממילא ברעב זנתנו, שעל פי התורה לא היה רשות כביכול להקב"ה לומר לנו עשה עמי ואיני זנך, וכאמור:

7 ← **בפי** ישרים תתרומם וכו'. ו"ל על פי מה שאמרתי בפרשת נח. (בראשית ו, ט) את אלקים התהלך נח, הכל מדקדקים שם דהוה ליה למימר את אלקים הלך נח. וי"ל על פי

דברי אאמו"ר הגאון הקדוש וצללה"ה במהרש"ר רבה שם (בראשית רבה פ"ל, ה) אלה תולדות בני נייחא לו נייחא לעולם, נייחא לאבהתנא נייחא לבנים, נייחא לעליונים נייחא לתחתונים. על פי דברי הרב הגאון עיר וקדיש מה"ר שלום מפעל וצללה"ה (דברים כג, כח) הנסתרות לה' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם, כי יש ענין מדרגות צדיקים ועובדי ה', יש עובדי ה' ביחודים ובדבקות להשם יתברך באו"ר ועושה מצות ומעשים טובים נוסתר בבחינת הצנע לכת עם ה' אלקיך. ויש מדרגות צדיקים שעובדים השם יתברך בתורה ומצות ומעשים טובים בגלוי לעין כל בפועל שעוסק בתורה ועבודה גם בזמן שבני אדם רואים. הנה זה שעובד השם יתברך רק בצנעה ובחיוץ אינו נראה לבני אדם הוא מונע ההמון עם מדתפי עבודת ה' שאינם יכולים ללמוד ממעשיו, וגם בניו אם אינם רואים אותו עובד השם יתברך כגולה אינם יכולים ללמוד ממעשיו. מה שאין כן מי שעוסק בתורה ומצות ומעשים טובים גם כגולה בין בני אדם מגיע להם טובה שלומדים ממעשיו, וגם בניו וכל הדורות הבאים זוכרים איך עבד הוא עבודתו תמה ושלמה ועושין גם הם כמעשיו הטובים. וזה שאמר הכתוב הנסתרות לה' אלקינו, מי שעובד השם יתברך רק בדרך הנסתר בבחינת הצנע לפת עם ה' אלקיך, אז לא יגיע התיקון רק לעולמות העליונים ולפניו נגלה כל תעלומות אפ"ל לאנשים שבעולם הזה ולבניו אחריו לא יגיע המעלה. מה שאין כן הנגלות, מי שעובד השם יתברך כגולה לעיני כל האנשים הבאים לשמוע דברי אלקים וללמוד דרך עבודה, אז נעשה התיקון לנו ולבנינו עד עולם, שילמדו ממעשיו וילכו בדרכיו לעבוד השם יתברך בדרך זה עד סוף כל הדורות, עד כאן דבריו הקדושים.

ופתח אמר אאמו"ר המדרש ה צדיק תמים היו לעולם נייחא לע שעבד השם יתב עה עולם על כן מצות ומעשים ומשמתו כראוי. העומעים והרוא בדרך עבודה זו ד

זה שאנו אומר ה"י, רמוז שעל ידי שהיש שהכל שומעים, שמו יתברך שה וכו' בלשון חסי

ובמקהלות

והנה שכן חובת ואלקי אבותינו להכין המשך ו (בפרשת ואתח. והשבות אל לבו מפעל ועל האר כספרי מוסר אפשר לפתות ד הן בתפלה, הנה טובה הוא עבוד והואים ויש חשי המדרש אין מ והתלהבות שלא

זה השער לד'
צדיקים יבואו בו

מאת גאון עוזינו, רוח אפינו משיח ד', שר התורה,
קודש הקדשים, רבשכבה"ג, אור עולם, אדמו"ר מרן
מוהר"ר חיים אלעזר שפירא זצלה"ה זי"ע
האב"ד ור"מ דק"ק מונקאטש והגלילות יע"א

בעל המחבר ס' שו"ת מנחת אלעזר, נימוקי אורח חיים, אות חיים ושלום, עולת תמיד, חמשה מאמרות,
חיים ושלום (על התורה), דרכי תשובה (על הלכות מקואות ונדה), שער יששכר, ועוד חיבורים.

ירושלים עיה"ק תוכב"א
חודש סיון, ה'תשס"ז

ובמפרשים שם, אלא אברכך ואתפלל להשם יתברך שתמעום טעם וחשקת עריבות ומתיקות התורה ועל ידי זה ממילא תתמיד בלימודך, עד כאן תורף דבריו הקדושים. וכזה יובן דברי המדרש הנ"ל עד שיתפלל שיכנסו דברי תורה לתוך גופו, (היינו שיהיה לו התמדה בדברי תורה וליכנס לתוך גופו הרבה מדברי תורה, וזהו דבר קשה להתפלל כי תלוי בבחירת האדם כנ"ל, על כן יותר ראוי כי) יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו, (היינו שיהיה בלבו כל כך אהבת התורה והרגש עריבות נעימות מתיקתה עד שימאסו בעיניו כל מעדני מתיקות הגשמיות כמו שהבאתי מהרב הקדוש מוריניו זאב מלבוב הנ"ל, ועל ידי זה לא יוכלו ליכנס מעדנים לתוך גופו כנוכר), וכשיהיה לו אהבת התורה כל כך ממילא יתמיד בלימודו ויכנסו דברי תורה לתוך גופו כנוכר לעיל:

בסיום הש"ס וחיבור לתחלתו אמרתי בעזרת השם יתברך — (ועיין מה שכתבתי בדברי תורה חלק ג' אות ל"א) — מה שאמרו בסוף גדה (עג, א) כל השונה הלכות בכל יום. ויש לדקדק מהו הלשון (על לימוד התורה) שנקט הלכות דוקא. ויש לומר כי נודע (ראה מגלה עמוקות אופנים, אופן ג בדרך הדרש. בני יששכר מאמרי הדשי כסלו שבת מאמר ב, אות ג) החילוק בין ישראל למלאכים, כי ישראל בני אדם נקראו הולכי"ם, מה שאין כן המלאכים וכן הצדיקים המתים שחיים בעולם הבא נקראו עומדי"ם, כמו שנאמר (זכריה ג, ז) ונתתי לך מהלכים בין העומדי"ם האלה כנודע. והטעם הוא, כי בהיותו עובד בעולם הזה את השם יתברך על ידי נסיונות וכירורים על ידי זה יסגל הרבה נחת רוח להשם יתברך, וכנודע משער הגלגולים להאריז"ל (הקדמה לה) שהגיד להר'

חיים וויטאל ז"ל כי על ידי התגברות הקליפות בדורות האלו מסגלים יותר בתורה ועבודתה בזמן מה יותר מאשר עשו הראשונים כפ"ה שנים, (אם כי הראשונים היו גדולים יותר בשורש נשמתם כמאמר חז"ל (שבת קיב, ב) אם הראשונים כמלאכים וכו', ועיין בדברי רבי בדברי תורה מהדורא תליתאי אות ע"ב.) והנה ענין הליכ"ה שנקרא מעשינו בעולם הזה על ידי הנסיונות והבחירה הולכים וכובשים את צד הסטרא אחרא הניגוד כנ"ל, מה שאין כן מי שהוא 'עומד' בעולם הבא ואין לו יצר הרע וניגוד והוא כמו המלאכים העומדים שאין להם בחירה כלל.

וזה שאמרו כל השונה הלכות, (בחנינת הליכ"ה כנ"ל). שנאמר (חבקוק ג, ו) הליכ"ה עול"ם לו, (בעולם הזה כנוכר). ודסמוך ליה התחלת הש"ס (ברכות ב, א) מאימתי קורין את שמ"ע, (כמסירות נפש בעולם הזה). בערב"ה (שהוא עולם הזה החשוך בבחינת ערפאת ותערובות הסטרא אחרא וגודל הנסיונות ועומדים בבחירה, וכשנוכה לכבוש את הדרך לטובה נקרא הליכ"ה הלכות) כנוכר לעיל:

ד"א

אעתיק קצת ממה שכתבתי ליד ידי החריף ובקי וכו' נ"י — על דבר ענין בחינת הצנע לכת שנוהגים כמה מהצדיקים האדמורי"ם מפולין שברוסיא. הנה עיין בדברינו בדברי תורה (מהדורא קמא, אות ה) ובדרך משל נמרץ שם, כי לולא זאת לא מצאנו ידינו ורגלינו בבית המדרש, והוא כולו מוקשה מאוד איך ידחו כמה כתובים בתהלים (כג' י"ב) במקהלים אברך ה', או (שם קט, ל) ובתוך רפ"ם אהללנו, [נאהללה שם אלקים בשיר ו]אגהלל בתודה וגו' (שם סט, לא), וכהנה וכהנה בפ"ה הכתובים המורים על שבח העבודה להשם יתברך בפרסום רב, ואיך ידחום בשביל סיפא

דקרא או
מהישיבה
אהבת צ
פלקמות
לעשות
ובעל כ
בהבורנו
שאפשר
להצניע
ענוכדיכ
עוש עוד
הפשוט
עכברי ה
הקדוש
השוריי
על אפי
יהי זה מו
העוברים
ולא יכול
פחד הש
ומזה גם
פניו ולא
פדברינו
ולש עוד
וכבר נו
מו
הקת, ד"ה:
הפתיח (תו
השם ית
צדיכין ל
ויפרך כ
(שנתעור
תחלת ה
ועל ידי
ועיין

דקרא אחד במיכה (ו, ח) אשר סותר לכאורה מרישיה לסיפיה, כי עשות משפם, (היינו כעין אהבת צדק ותשנא רשע (תהלים מה, ח) ללחום מלחמות ה' ולשפוט בזה, ואהבת חסד, (לעשות ולגמול עם זולתו) אינו הצנע לכת. ובעל כרחך הפירוש בזה כמו שביארנו בחיבורנו דברי תורה שם כי רק המותר ממה שאפשר להטמין ברמו וכוונה כל שכשר להצניע ומצניעין כמותו שפיר כי על ידי זה שעובדים השם יתברך בגלוי לא יחשבו עוד שיש עוד בהצנע ותוכו פנימה ועל ידי זה יוכלו המשווייר להניחנו כצינעא שלא ירגישו הני עכברי רשיעי, וכעין מה שפירשו בשם הרב הקדוש זי"ע בעל באר מים חיים, הכוחר בשירי (השיריים של) זמרה (ברכת ישתבח), היינו מה שאי אפשר עוד להצניע בתוך לבו ואבריו ועל ידי זה מוכרח לשורר ולומר כמו השיריים אלו העוברים על הכלי שנתמלא כבר על כל גדותיו ולא יכול עוד להתאפק ולהחזיק בפנימיתו בזה בוחר השם יתברך, עד כאן דברי הקדוש הנ"ל. ומזה גם כן נראה מעלת העובד בשירי זמרה כנ"ל ולא בהצנע לכת בלבד, ובעל כרחך דכרינו הנ"ל (בדברי תורה מהדורא קמא), ויש עוד להאריך בזה.

נועין בדכרינו בחמשה מאמרות במאמר הלכותות, אות מ"ד (ראה עוד שו"ת מנחת אלעזר ח"ב, סימן כ).

וכבר שמענו בשם קדוש אחד מדבר זי"ע נהרב הקדוש מזרינו הרב שלום מבעלזא זי"ע, ומובא בכתב יד קודש שם שלמה על התורה לאאזמו"ר הקדוש זי"ע מפה קהלה, על הכתוב (דברים כט, כה) הנסתרות, (מי שעובד להשם יתברך בדרך נסתר והצנע לכת, הוא מעלה) לה' אלקינו, (שיוכלו על ידי זה ליוזר מפניות וגאות. אמנם) והנגלות, (מי שעובד להשם יתברך בדרך נגלה הוא מעלה יותר), לנו ולבנינו, (שעל ידי זה יהיו בניו יראי ה' ולומדי תורתו כאשר רואים מנהג אביהם כן יעשו בנייהם) עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת, (מה שאין כן מי שעובד בהצנע לכת לא יראו בניו ללמוד ממעשיו) כנוכר, עד כאן דברי הנ"ל — (וכבר מובא מזה גם בספר תפארת בנים על התורה לאאזמו"ר הקדוש זי"ע (פרשת נח, ד"ה נח איש צדיק. הגדה של פסח, ד"ה כפי ישרים)). וזהו המעלה דרך העבודה הנגלה לנו ולבנינו עד עולם לדורותיו כנוכר. L

ואמרתי בזה על דברי הש"ס סנהדרין (נב, א) אמר רב אשי כמאן קרינן רשיעא בר רשיעא אפילו לרשיעא בר צדיקנאן כמאן כהאי תנא, עיין שם. ולכאורה קשה למה נדון לכף חוב את האב הצדיק שיש לו בנים רשעים ולקרור גם האב בשם רשע, הלא כתיב (דברים כה, טז) לא יומתו אבות על בנים, ואולי אינו שומע בקולו גם כי הוכיחו וייסרו (עיין שם כא, יח). אולם הארכתני בעה"י כבר בזה בדרשותיי כי אם נדון לכף זכות את האב ולומר כי הוא צדיק גם אם בניו רשעים, הלא יבא מזה הירוס

וכבר נודע מה שכתבו (ראה שער הפסוקים תהלים, מזמור סה. ספר הליקוטאים, שם. נועם מגדים פרשת חקת, ד"ה זאת חקת התורה. ועוד) בשם האריז"ל (על הכתוב (תהלים קמה, כא) תהלת ה' ידבר פי, כי השם יתברך הלא הוא יודע מחשבות ולמה צריכין להתפלל ולברך בפה. הוא רק כד') יברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד, (שיתעוררו גם אחרים היינו כל בשר באמור תהלת ה' ויתעוררו גם הם להודות בקהל רב), ועל ידי הצנע לכת אי אפשר זה וכמובן —

ד. ועיין לקמן בזה אות מ"ד. ולעיל דברי תורה מהדורא תנינא, אות קל"ב. ולקמן אות כ"ד.

Yisrael, Mt. Modzisz, d. 1921

ספר

דברי ישראל

על התורה

דברים יקרים וחביבים. מגופת צוף ערבים.
שלהבת יה ולפידים. גם צחים וחדים.

מכבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו
הרב הצדיק הקדוש ראש גולת אריאל

מו"ה **ישראל** זצוק"ל **ממודזיץ**

אלה הדברים. פקודי ה' ישרים. תורה ויראה
צמודים. חיי עולם לומדים. מעומק לבו יצאו.
וללבות נכנסו ובאו. האמת לו למטרה. בזבחי רוח
נשברה. נחבא אל הכלים. בעבודת טמיר ונעלם.
הקדושה בקרבו שמורה. עוטה כשלמה אורה.
מטה כלפי חסד. לפני אל אחד. מליצת ישראל
להעיד. אדם יושרו להגיד.

מתוך הקדמת כ"ק אדמו"ר הי"ש ברכה' זצוק"ל

נערך ונסדר מחדש ברוב פאר והדר
בתוספת ליקוטים ומפתחות
בהוספת עשרות הגהות והערות
מכ"ק אדמו"ר מהרשי"א זצוק"ל מזכתי"ק
בגליוני ה'דברי ישראל' שהיה תחת ידו
שלא שזפתם עין הדפוס

פרשת וירא

לומר זאת היא העצה שנתן לו ממרא, שיעשה אותו היום יום משחה ושמחה מה שלא נצטווה על זה כנ"ל.

וזהו שלא אמר רש"י ז"ל הוא שנתן לו עצה 'למול', כי על זה נצטווה וחס להזכיר שנטל עצה על זה, אלא מדייק ואומר, הוא שנתן לו עצה 'על המילה', היינו השמחה שעל המילה, היינו לעשות אותו היום יום משחה ושמחה מה שלא נצטווה על זה, וזהו שאמר 'על' המילה כמו שש אנכי 'על' אמרתך, והבן.

והגה ידוע אומרים ז"ל (פסחים ק"ז, א) שאין השכינה שורה מחוץ עצבות אלא מחוץ שמחה של מצוה, ע"ש, זהו שאמר לפיכך נגלה עליו בחלקו, פירוש 'בחלקו' היינו בהשמחה, שהוא חלקו ועצמו של ממרא, שהוא שנתן לו העצה על זה כנ"ל, וגם לפיכך זכה שנגלה עליו בחלקו ממש כפשוטו, ודו"ק והבן. ויתר דברינו בזה עיין שם במקומו ברמזי מצוה מילה: L

או יאמר וירא אליו ד' בא"ונוי מורא. וקשה קושיית הזוהר הק' (וירא נח, א) אמר וירא אליו ולא נאמר למאן, הוא ליה למימר וירא ה' אל אברהם, ע"ש. אך יש לומר שבאמת לאו דווקא אל אברהם, אלא כי באורו ובזכותו של אברהם אבינו נראה אור לכל הנלוים אליו ולכל העולם הבאים

וירא אליו ד' בא"ונוי מורא (יה, א). ופירש רש"י ז"ל, הוא שנתן לו עצה על המילה לפיכך נגלה עליו בחלקו. והנה כולם מתמיהים (חוקוני, דעת זקנים מצעה"ם, רח"מ וגור אריה), הכי יתכן לומר שאברהם אבינו נטל עצה חס לקיים מצוה בוראו חס לאו. גם הנה קשה קושיית השפתי חכמים, מהו 'לפיכך' היה נגלה עליו בחלקו? הלא בחלקו היה דר, ואם לא יגלה עליו בחלקו היכן יגלה, ע"ש.

אך הנה לכאורה יש לדקדק בלשון רש"י ז"ל שאמר 'הוא שנתן לו עצה על המילה', ולכאורה הו' ליה למימר הוא שנתן לו עצה 'למול', מהו 'על המילה', כמובן. אלא יש לומר הענין הוא כך, היינו כדאיתא במדרש הנחומא פרשת תצוה (א) וזה לשונו, בא וראה שאין חביב לפני האדם יותר מצנו, והוא מל אותו כדי לעשות רצון בוראו, והוא רואה צנו שופך דם ממילתו ומקבל עליו בשמחה, ולא עוד, אלא שהוא מוציא הוצאות ועושה אותו היום של שמחה מה שלא נצטווה, והוא שהכתוב אומר (מהלים ע"א, יד) והוספתי על כל מהלתיך, ולא עוד, אלא הולך ולווה וממשכן עצמו ומשמה אותו היום וכו', ע"ש.

ובן זהו שאמרו רז"ל בגמרא (שבח קל, א) כל מצוה שקבלו עליהם בשמחה כגון מילה שנאמר (מהלים ק"ט, קסג) שש אנכי על אמרתך, עדיין עושין אותה בשמחה, ע"ש. וכן יש

בעבודה
בן:

פני על
מחה פ"י
ז הפתח
ישראל
כגדול
במקום
ובן. וכן
ך הזה

לפני
הפתח
התהלק
תמים
אלקותי
הצריה
לפיכך
לפני
זל שדי
שעומד
הצורה
התחלת
י"ן.

ספר

תגולו במלכם

שמחה תמידית

מאמדים וליקוטים ערבים ונעימים
 פנינים נחמדים יקדים מזהב ומפז
 על גודל מעלת מדת השמחה
 וגגות מדת העצבות ומדה שחודה
 ונכלל בו התחזקות ועצות לקנות מדת השמחה
 ולהתגבר על הנסיונות המפריעים להיות בשמחה

ונלווה בו בסופו קונטרס

'צנצנת מן'

שיחות ופתיחות שנאמרו ע"י אאמ"ד
 הרה"צ רבי מנחם נחום זצ"ל

נכלל בו בתחילתו פתיחה

'זואפוזיגתך סביבותך'

עניני התחזקות באמונה
 בהליכות החיים

נערך בעזהש"ת ע"י

אברהם יהושע העשיל בן הרה"צ רבי מנחם נחום זצ"ל טווערסקי

שנת תשע"ח • ניו יארק

מהדורת אונגאר

מסיר ממנו ישוב הדעת

ובעין זה כתב הר"ק בעל יסוד העבודה ז"ע (מכתב כ"ו בספר באר אברהם, ובספר יסוד העבודה החדש מכתב צ"ה), שהעצבות מונעת ומבלבל את הדעת של האדם ל"א, וזה לשונו הנחמד: "כי העצב מסיר ממנו את גדר השמירה של הדעת המיושב, ונתגבר עליו את כח המדומה וכבידות החומר, ועל ידי זה נתרבה בו התאוות הגופניות" ל"ב. (ראה עוד שם שמאריך בזה).

הכל מתנהג בכבידות

וראה מה שכתב בספר שית שרפי קודש (פרשת בראשית) בשם הר"ק הר"א מפאריסוב ז"ע: "מדת עצבות גרוע מאוד, ומדת העצבות הוא שהכל יתרון ועול ומשא אצלו, וכל המצות ותורה ותפלה אינו עושה ברצון ובזיוות ובשמחה, רק הכל מתנהג בכבידות, וגם ימי חייו יתרון אצלו, והי' מרוצה לפמור א"ע ושיתקרב יום הסתלקותו ר"ל, וגם אינו מכין את עצמו לשום מצוה לעשותה כתיקונה באופן היותר נאות האפשרי, רק מן המזדמן לפניו, לא כן הבעל שמחה מכין את עצמו בהכנה דרבה למצוה בשמחה גדולה, ומתחכם מאוד לעשותה בשמחה גדולה, ומתחכם מאוד לעשותה באופן היותר טוב ונאות שבכותו ומוחו ומעמיק מאוד בזה".

נסתלק מאתו תנועת החיות ונשאד כאבן דומם

ובעין דברים הללו כתב הר"ק המגיד מטריסק ז"ע בספה"ק מגן אברהם (פרשת מקץ ושבת תנוכה): "ונודע גם כן שהאדם מורכב מארבעה יסודות גשמיים אש

פניני גילה

העיקר הוא שלא יהיה מבלבל ומטושטש 5א. העיקר הוא שלא יהיה מבלבל ומטושטש, כי מבלבל לא טוב מאוד ומאוס, כי בזה יכול ליפול בכל, ויעשו כל דבר במתון ובנחת, 'מתן מתני"ם קמיו' (דברים ל"ג י"א) - ר"ל כמתון מוחצים כל הקמים. (בית אהרן, ד' ע"ב)

התענוג, ורק כשירדת בהגוף ונתלבשה בנפש הבהמיות ובהחומר מה שהם מגושמים ובגודל הצמצום המביא עצבות, שלשון עצבות היא הצמצום, כמאמר חז"ל (עירובין ג' ע"ב) 'אמה עוצבת', על כן גם הנשמה נתעבית ונעשית מעוצבת. אבל כשאדם שמח, או מסיר ממנה את הלבוש העבה ומפיל ממנה את הבהמיות והחומר, ונתגלה בו עצמיות הנשמה שבקרבו.

עצבות הוא לשון צמצום

(באר אברהם מכתב כ"ו, יסוד העבודה החדש מכתב צ"ה)

5ב. כתב הר"ק בעל יסוד העבודה ז"ע במכתב: נפש ישראל היא מן עולם

רוח מים עפר, שנשתלשלו מארבעה יסודות רוחניים סוד ארבעה אותיות שבשם הוי"ה ב"ה, ושלשה יסודות אש רוח מים המה בעלי תנועה, חוץ יסוד העפר שאינו בעל תנועה שהוא גוש עפר כאבן דומם, לכן כשהאדם מגביר עליו יסוד העפר שממשיך עצמו אחרי העפריות והארציות, מסיר ומסלק ממנו תנועת הרוח ונעשה בבחינת הדומם שאיבריו כבדים עליו מחמת התגברות יסוד העפר, ואינו יכול לזוז ולנפות אותם לעבודת השי"ת, וזהו הסיבה שנופל לכל מיני עצבות ועצלות ומדה שחודרה הנמשכים מיסוד העפר ונסתלק מאתו תנועת החיות אלהות ונשאר כאבן דומם ר"ל, וגם אפילו בעת שרוצה לעסוק בתורה מתגבר עליו העפריות והעצלות עד שנופל עליו תיכף שינה ותרדמה בבחינת 'עצלה תפיל תרדמה' (משלי י"ט מ"ו) ואינו יכול לפתוח פיו ללמוד בתורה הקדושה, דהנה התורה הקדושה נקראת גם כן בשם אדם בסוד הכתוב (במדבר י"ט י"ד) 'זאת התורה אדם', ויש גם בתורה הקדושה ד' בחינות שהם בסוד ד' יסודות אש רוח מים עפר, וכל אחד ואחד לפי בחינתו ומדריגתו כן נתגלה לו אור התורה, לכן זה שנתגבר עליו יסוד העפר גם התורה הקדושה נתגלה לו בבחינה זו, ותיכף כשפותח הספר ורוצה ללמוד נמשך עליו העצבות והעצלות מיסוד העפר ומפילו לשינה ודורמטיא ומוכרח לפסוק מלימודו והוא בחשכות גדול ר"ל ל"י. (ראה עוד שם מה שמאריך בוה).

התחזקות להיות בשמחה

ועל זה צריכים לעבוד שיתהלך תמיד בשמחה ל"י, היינו עם מצב רוח טוב, שבע רצון, שמח בחלקו ומאושר, שלות הנפש עם 'שמחת החיים' [ובלשון המדובר "צופרידן,

פניני גילה

מי שהוא בעצבות אינו מוצא חן בעיניו ל"ג. הרה"ק האמרי חיים ז"ע היה אומר: מי שהוא בעצבות, ער גיפעלט זיך נישט, און קיינער גיפעלט איהם נישט. אבל מי שהוא בשמחה, ער גיפעלט זיך, און אנדערע געפעלין איהם. [מי שהוא בעצבות, הוא לא מוצא חן בעיני עצמו, ואף אחד אינו מוצא חן בעיניו. אבל מי שהוא בשמחה, הוא מוצא חן בעיני עצמו, ואחרים מוצאים חן בעיניו]. (אור חיינו, עמ' קל"ג)

יראה לשמוח בעבודת השי"ת ל"ד. האדם לא נברא רק לשבור כעסו ותאוותו וטבעו, כגון מי שהוא בטבע כעסן ישבור כעסו, וכן בטבע עצבן יראה לשמוח בעבודת השי"ת. (דרכי צדק, ח"ד אות ה')

יזהר מעצבות עד קצה אחרון יזהר מעצבות עד קצה אחרון, אפילו דאגות עונות, ויפקחנו אף בסיפורי

הוהיג, און פריילעך", כ מובה עליו, יש לו החשק בקל לחפש איזה עצה ונ

הנה גורמי העצבות וקני כמה קניני השמחה מ"מ נתבאר הרבה דוגמ

ענף ד - לא

לא יחפש עצ הנה לפי מה שנתבאו עבודת השי"ת,

מעשיות של שמחה, ועי בתשובה מאהבה. (יד)

כשיש לו להאדם ע הכעס ממילא ל"ה. 'ולשמחה מה זו' אמר הרה"ק רבי רנ אדם צריך האריווען אוי גיאות, אין אויף מרה כעס. [האדם צריך ל דברים: גאוה, מרה שח מגיאות היא הענוה, חו היא שמחה, וכעס ווערנ

ס פ ר

מאורז של ישראל

1234567

על התורה ומועדים. נ"ד, ומאחז"ל
הדרכות והנהגות ואגרות קודש

מאת

כ"ק אדומו"ר הגאון האלקי רבן של כל בני הגולה
מרן ירחמיאל ישראל יצחק זצוקללה"ה

מאלכסנדר

זי"ע ועכי"א

יו"ל ע"י מכון להוצאת ספרי

רבוה"ק מאלכסנדר

בני ברק יע"א

אם העושים עושים אותם כדבני לעשותם ולשם שמים לבד, אז רוחניות הם ופורחות מיד, ואז האדם הגשמי קרוץ מחומר אי אפשר לראותם, ומהיכן בא שרואה א"ע תמיד צמעלותיו, מסתמא הי' מעוטף עם סניות הרבה ובלא דחילו ורחימו, ועי"ז המה מגושמים ואינם פורחים ורואה אותם צעייני בשר שלו הגשמי, נמנא שכל מי שיודע שעשה, לא עשה כרגון הבורא ית"ש, כמו שהוא חפץ, והוא בכלל מה שאמרו תכלית הידיעה שלא נדע, והוא הטוב ע"כ שמעתי מפה קדשו ז"ע:

כי תצא

מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת לה"א נדבה אשר נדרת צפין (כ"ג, כ"ד). פי' כ"ק אדמו"ר הזקן שפעשה את מה שאמרת, כיון שנדבה אשר נדרת צפין, שכל מה שאמה יכול לנדר זהו נדבה ומחנה מהשי"ת, לכן עלך לעשות את כווי ד' לקיים את מה שנדרת:

כי תבוא

[א] **שמעתי** מפה קדשו צפ' תצא חרני"ד, לאחר סעודתא דחקל תפוחין קדישין, פתח ואמר, צממרא גו כסא ומדאני אסא לארוס וארוסה להחקפא חלשין (ומר מהאר"י לש"ק) [אז היחה שולטת הממלה הידועה ל"ע ר"ל], איתא, שם ע"צ כזה יו"ד ה"י וי"ו ה"י, ושם ס"ג כזה יו"ד ה"י וא"ו ה"י, ושם מ"ה כזה יו"ד ה"י וא"ו ה"י, ושם ז"ן כזה יו"ד ה"י וי"ו ה"י, בס"ה עולה רל"ב, וגם "כוס צמילוי כזה כ"ף וי"ו סמ"ך עולה רל"ב, "חמר דפי' יין הוא אותיות "רחס, כאשר ת"ו נגזר על שונאי ישראל נגף, אז ע"י הכוס של קידוש נהפך "נגף ל"גפן, וזה ענין צורא פרי הגפן, דישראל נקראים גפן כמ"ש (תהלים פ', ט"ו)

בספרי למען תלמד ליראה וגו' גדול מעשר שני שמציא לידי תלמוד לפי שהי' עומד בירושלים עד שיאכל מעשר שני שלו והי' רואה שכולם עוסקים צמלאכת שמים וצעודה הי' גם הוא מכוון ליראה שמים ועוסק צמורה, וזהו כי מציון תלך חורב, ולפליאה שלא נוכר בדברי התוס' שהיה רואה שעוסקים גם צמורה, אך הפירוש הוא שמקדושת המקום ומעבודת הכהנים, כשהיה רואה שהכהנים עוסקים צמלאכת שמים הי' גם הוא מכוון לבו לירא"ש, שכשיהי' צמחו יעסוק צמו"ת כראוי, וזהו למען תלמד ליראה את ה"א, ער זאל זך דא חוים לערענען ויחא אזוי חין דער היים מורא ¹²³⁴⁵⁶⁷ ^{ח"ח"ח} האצין סאר השי"ת:

74 [ב] **והיית** אך שמח (ט"ו, ט"ז). כ"ק אדמו"ר הזקן זללה"ה אמר בקדשו והיית אך שמח ר"ת שו"א, כלומר עם איז בעסער חין פאלשע שמחה פון חין ערליכע מרה שחורה [שטונ יומר שמחת שוא ממרה שחורה אמיחית]:

חודש אלול

שמעתי מפה קדוש שאמר לאדם אחד מה יתאוונ אדם מי גבר על חטאיו (איכה ג', ל"ט) היינו כי זה עוד לא הכל, אפילו שיכול לומר שהוא סור מרע, הלא זה לבד עוד לא מספיק, כי צריכים להיות ועשה טוב גם כן, ובאם שעושה טוב ג"כ, הלא הטוב נעצמו צריכים לבדוק אם לא מעורב הרע, כמ"ש (קהלת י"ב, י"ד) כי את כל מעשה הא' יצא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע, היינו הטוב שעשה אם לא הי' רע מעורב בו ואם הי' בלי שום פניות. ודיבר בקדשו שבחאת יבמן הדברי, אם אדם הולך בדעתו שעושה חמיד מצוות ומע"ט, ותמיד מלא מצוות כרימון, סימן הוא שאותם מצוות ומע"ט עשה עם פניות ולא לשם שמים בלבד, כי כל אלה המצוות